

*Et ukrudt
der ikke
forgik*

Fredericias katolske menighed
350 år 13. december 2024

1674 grundlagde Jesuiterne Missionen.

Herom står der i den første årsberetning: *“Paa Dagen efter Maria Fødsel, nemlig 9. Sept. 1674, behagede det den gode Gud, som har Kongernes Hjerter i sin Haand, at indgive den naadigste Konge af Danmark, Christian V, at han her i Fredericia, som ligger ved det smalle Hav, der skiller Fyn fra Jylland; indrømmede den katolske Religion Frihed, for at denne nye By kan blive større ved Fremmedes Tilstrømning.”*

På den hellige Lucia Fest 13. december 1674 begyndte missionen med messe og uddeling af sakramentet i oberstløjtnant von der Weghes Hus.

Som første sjælesørger virkede pater Martin Chierfomont.

- 7 *Forord*
- 8 *Fredericia og den katolske kirke*
Karsten Merrald Sørensen
- 14 *Erindringsstykker*
Raymond Minnaert O.Præm.
- 16 *Vest for Lillebælt*
Michal Bienkowski
- 18 *At være en del af en lang og spændende historie*
Thomas Birkheuser
- 21 *Ved fælles hjælp*
Jan Ophoff O.Præm.
- 23 *For fremtiden*
Gregor Pahl O.Præm.
- 27 *Økumenisk samarbejde efteråret 2024*
Asbjørn Munk Hyldgaard & Anna Sofie Orheim
- 30 *Den katolske skole i Danmark*
Joachim Grundtvig
- 34 *300-års jubilæum med kongeligt besøg*
Katolsk Forum 1974 nr. 16
- 36 *Da menigheden overgik sig selv*
Lasse Larsen
- 38 *Kirken*
- 42 *Menighedens begravelsespladser*
Lasse Larsen
- 45 *Sct. Joseph Hospital Fredericia*
Lasse Larsen
- 48 *Præster 1663 - 2024*
- 50 *Kilder og billedoversigt*

”... saa vokser det Ukrudt daglig iblandt os”

Hans Bagger - biskop i Sjællands Stift 1675 - 1693

Forord

Allerførst vil vi takke for vores tidligere præsters indlæg til dette jubilæumsskrift, - uden dem ville vi ikke have et vidnesbyrd om livet i en lille menighed over 50 år. Vi vil naturligvis også takke de bidragsydere, som ikke har været præst i kirken. At de også har haft lyst til at komme med et indlæg, tager vi som et godt eksempel på, at Sct. Knuds menighed nyder almindelig anseelse, og at der er respekt for vores ageren i byen.

Da man for 50 år siden fejrede menighedens 300-års jubilæum med besøg af regentparret den 6. juli 1974, var byens folkekirkepræster også inviteret med. Det er nok de færreste, der tænker på, at det var første gang, at folkekirkepræster deltog i en messe i Sct. Knuds Kirke. Meget er sket siden dengang, og når man læser vores tidligere præsters indlæg, vil man bemærke, at det økumeniske aspekt har været vigtigt for dem.

Da menigheden blev grundlagt for 350 år siden, kan man ikke sige, at den var respekteret, - den var kun tålt som et nødvendigt onde pga. de tyske lejesoldater. Man måtte godt fejre messe, men der var mange begrænsninger med, hvad man ellers måtte. Man måtte ikke missionere, man måtte ikke prædike på dansk, man måtte ikke konvertere. Dette kunne medføre landsforvisning eller i grove tilfælde dødsstraf. Byens lutheranske præster vogtede nidkært over de tyske jesuitters ageren. Og man gjorde alt for at gøre livet surt for den lille menighed! I slutningen af det 17. århundrede skrev biskoppen af Sjællands stift Hans Bagger om katolikker: *“.....Saa vokser det Ukrudt daglig iblandt os”*

Men dette er fortid, og i dag kan vi glædes over det gode samarbejde, der er mellem folkekirken og vores menighed.

Til sidst vil vi ønske alle en god læselyst.

Må Gud bevare Sct. Knuds menighed.

Redaktionsudvalget:

Kirsten Hansen
Lasse Larsen
Sven Jensen

Fredericia og den katolske kirke

Karsten Merrald Sørensen

Fredericia er historisk set en helt særlig by i Danmark. Langt de fleste byer er opstået i løbet af middelalderen på steder, hvor det gav mening at mødes for at handle. Det var f.eks. gerne på steder, hvor der var en naturlig havn. Det var ikke tilfældet for Fredericia, der først blev grundlagt i 1650 på et sted, hvor der ikke var nogen egentlig bebyggelse i forvejen. Pladsen lå helt ud til Lillebælt, og der var nogle enkelte landsbyer i nærheden. Disse blev beordret til at flytte ind i den nye by, som den danske konge Frederik 3. gav en række gode økonomiske privilegier og friheder, så byen kunne vokse. Det var meget vigtigt for den danske konge, at der kom en by på dette sted i 1650. Riget havde nemlig brug for en ny fæstning, der kunne stoppe fjendtlige

hære i at hærge rundt i landet. Dette havde man i Danmark oplevet flere gange i første halvdel af 1600-tallet. Efter en del undersøgelser blev rigsrådet og kongen enige om, at det perfekte sted for en stærk fæstning var ved Bersodde, hvor Lillebælt er smalt. For at sikre fæstningens drift skulle der knyttes en købstad til, og det blev Frederiksdodde, som kongen gav en række privilegier som startskud.

Fæstningsbyen blev bygget fra 1650. Det var imidlertid en meget svær start for den nye by. Efter syv års hårdt arbejde var Fredericia Vold opført, men desværre brød der krig ud mellem Danmark og Sverige. Den 24. oktober 1657 stormede den svenske hær Frederiksdodde, og erobrede byen. Efter krigen måtte Danmark genopføre fæst-

ningen, og navnet blev ændret til Fredericia. Det var imidlertid meget svært at tiltrække nye indbyggere til Fredericia. Når man skulle indføre forskellige ting i 1600-tallet fra kongens eller regeringens side, så udstedte man gerne et eller flere privilegier. Fredericia fik mange forskellige privilegier, som alle skulle hjælpe den nye by med at vokse. Derfor udstedte den danske konge Christian 5. i 1674 og igen i 1682 nye privilegier til Fredericia, som blandt andet gav fremmede religioner lov til at slå sig ned i byen, og det var helt usædvanligt i Danmark på dette tidspunkt.

Den religiøse fristad

I 1600-tallets Danmark var der nemlig slet ikke religionsfrihed. Efter reformationen i 1536 var det lovbestemt, at alle skulle have samme religion som kongen, hvilket var den evangelisk-lutherske tro. Det var ganske enkelt forbudt at tro på noget andet, end hvad den danske konge troede på. Fredericias status som religiøs fristad var derfor noget helt specielt i Danmark på dette tidspunkt, og byen havde denne særstatus i det danske kongerige helt

frem til Grundloven af 5. juni 1849, hvor hele riget fik religionsfrihed.

Fristaden betød, at alle kristne konfessioner og jøder fik lov til at slå sig ned i Fredericia, hvor de måtte udøve deres religion, hvilket ellers ikke var tilladt i Danmark. Jøderne fik endog tilladelse til at opføre en synagoge. Den frie religionsudøvelse i Fredericia blev givet for at få den nye by til at vokse. Håbet var, at en religionsfrihed kunne lokke pengestærke mænd, købmænd, håndværkere, og andre nyttige personer, til at bosætte sig i Fredericia. I de følgende ca. 200 år, hvor Fredericia havde særstatus i kongeriget Danmark, blev det især tre grupper, som hver på deres måde kom til at præge bybilledet i Fredericia. Disse tre grupper var katolikkerne, jøderne og de reformerte.

Den religiøse fristad betød ikke en fuldstændig ligeberettigelse for alle religioner i Fredericia. Ud over den jødiske tro var det kun forskellige grene af den kristne tro, der var tilladt i byen, og generelt var den evangelisk-lutherske tro, som for det øvrige Danmark, den "øverste" tro i Fredericia. De øvrige konfessioner blev tilladt, men måtte

f.eks. ikke missionere blandt luthersk troende. Man måtte udøve den religion, man var født til, men det var ikke tilladt at konvertere til at være katolik, huguenot eller jøde. Der var ikke frit valg, og det blev straffet hårdt, hvis man gik imod loven. Da hele kongeriget endelig fik religionsfrihed med Grundloven i 1849, betød det ikke det store for byen Fredericia bortset fra, at den mistede sin særstatus, men for de forskellige konfessioner i byen betød Grundloven en stor fundamental ændring, for de fik dermed en mere lov-mæssig ligestilling overfor den evangelisk-lutherske tro.

De første katolikker kommer til Fredericia

Takket være privilegierne som en religiøs fristad, kunne katolikker således slå sig fast ned i Fredericia. Der fandtes dog katolikker i Fredericia allerede inden byen blev til en religiøs fristad. Dette skyldtes Fredericias status som fæstningsby. En del af de lejede soldater i byen i 1600-tallet var katolikker fra tyske områder, og den katolske feltpræst blev stiltiende accepteret, dog under betingelse af, at han ikke missionerede, og at de katolske gudstjene-

ster og messer ikke blev afholdt på dansk.

Da kong Christian 5. med privilegierne af 1674 og igen i 1682 indførte den religiøse fristad i Fredericia, fik de katolske borgere en fast katolsk præst stationeret i byen. Hensigten med privilegierne var, at den nye by, Fredericia, skulle kunne tiltrække nye borgere. I 1686 udstedtes yderligere privilegier til den katolske menighed, hvorefter de fik tilladelse til at holde skole og indrette kirke. Det blev desuden bestemt, at de to præster i Fredericia også skulle betjene katolikkerne i det øvrige Jylland og Fyn samt hertugdømmerne Slesvig og Holsten, her blev der vel tænkt på de mange katolske lejesoldater i dansk krigstjeneste.

Stridigheder

I 1600-tallet og 1700-tallet var der på trods af religionsfriheden i byen gentagne gange stridigheder mellem de katolske præster og de lutherske præster. Disse opstod ofte som følge af personer, der konverterede deres tro. Det var f.eks. klart lovbestemt, at i ægteskaber mellem en katolik og en lutheraner skulle børnene opdrages

Die Kirdalt.

Will Christian den sem
te aff Guds Naade Lønge til Danmark og
Norge og Wendes og Ethfers: Hertug udi Helsing-
sund, Strømme og Districten Hævede di Ombod og Almen-
her. Hiere alle undersat at: Alsi til dyore Lande og Riger for

1. *Die Trübsal* ist die Zeit, in welcher der Mensch sich selbst
 2. *Die Trübsal* ist die Zeit, in welcher der Mensch sich selbst
 3. *Die Trübsal* ist die Zeit, in welcher der Mensch sich selbst
 4. *Die Trübsal* ist die Zeit, in welcher der Mensch sich selbst

Anno 165. & 29. Maij

N° 2.

lutheransk. De største stridigheder kom dog, når en lutheraner bevidst konverterede til katolicismen, hvilket i de lutherske præsters øjne måtte være ensbetydende med, at de katolske præster havde missioneret, og dermed havde forbrudt sig mod loven. I en kortere årrække i 1740'erne blev det katolske kapel således lukket, efter at de to katolske præster var blevet kendt skyldige i at missionere for og omvende steddatteren til klokkeren ved Sct. Michaelis kirke. Med dommen blev de to katolske præster landsforvist og kapellet blev lukket. I 1752 annullerede Frederik 5. dommen, og kapellet kunne igen åbnes for katolske gudstjenester og messer. I anden halvdel af 1700-tallet og i 1800-tallet blev forholdet efterhånden bedre mellem de katolske præster og de lutherske præster.

Skt. Knuds Kirke

Den katolske menighed fik tilladelse til at opføre en kirke i 1686. De første mange år blev der dog afholdt gudstjenester i private hjem og siden i et lille kapel. Først i 1767 blev den katolske kirke, Skt. Knuds Kirke, bygget efter en stor testamentarisk gave. Den katolske kirke i Fredericia blev opkaldt

efter den danske helgenkonge Knud den Hellige, der var konge i Danmark fra 1080-1086, hvor han blev myrdet inde i Skt. Albani Kirke i Odense. Kirken i Fredericia blev dog underlagt en række restriktioner, da menigheden fik byggetilladelsen til byggeriet. Det var en forudsætning, at kirken udvendigt skulle fremtræde som et almindeligt borgerhus. Der skulle være indgang til kirken gennem en port uden udsmykning. Den katolske kirke måtte således oprindeligt ikke ligne en kirke i det ydre. Der måtte ikke være et kirketårn, og kirken måtte ikke bruge en klokke.

Med 1849-Grundlovens religionsfrihed fik den katolske menighed endelig lov til at lade kirken ligne en kirke, og de måtte nu også ringe med en klokke. Der gik nogle år, hvor Fredericia var præget af de to slesvigske krige, men i 1864 tiltrådte tyske Johannes von Euch som ny præst. Han arbejdede hurtigt for at kunne opføre et klokketårn til kirken. Allerede den 9. august 1865 kunne menigheden lægge grundstenen, og efter fire måneders intenst arbejde blev fæstningsbyen Fredericias første kirketårn indviet ved Skt. Knuds Kirke den 10. december 1865. Syv år

senere stod von Euch også bag den næste udvidelse af kirken. Der blev bygget et nyt fag til, som gav kirken sin nuværende indgang mod Sjællandsgade. Samme tid blev kirken bygget sammen med den oprindelige katolske skole. Johannes von Euch var katolsk præst i Fredericia i 20 år. Herefter rejste han til København, hvor han først blev præfekt og siden biskop for den katolske kirke i Danmark 1892-1922.

Den katolske kirke i Fredericia er stadig en velfungerende sognekirke for den katolske menighed i Fredericia og omegn.

Erindringsstykker

Raymond Minnaert O.Pæm.

I 1991 blev jeg ansat som sognepræst i Fredericia ved generalvikar Paul Marx. Tilstede var også de unge medbrødre under uddannelse fra Abbediet Averbode i Belgien, som var på besøg i Danmark. Ligeledes var også min mor med til begivenheden. Vejret var pragtfuldt. Således at bespisningen og festen kunne finde plads i præstegårdens store have.

I 8 år havde jeg været andenpræst i Vejle. Nu skulle jeg bruge egne vinger til at flyve med. Noget som menigheden var meget ivrig til at hjælpe med. Mange ting skulle læres, opdages og forstås. Fredericia er jo en gammel menighed. Det er den ældste af de menigheder, som blev oprettet efter reformationen. Og den begyndte i stuen hos en reformert!

På mange måder mindede Fredericia mig om min egen fødeby i Nederland. IJzendijke er også en gammel fæstningsby. Også der var der reformerte og kristne hvoraf en del havde franske rødder. Alt det gjorde, at jeg hurtigt folte mig hjemme i byen med de lige gader. Voldene, som i gamle dage skulle give tryghed, var nu en oase af grønt, hvor man kunne vandre og falde til ro, hvis man havde brug for det.

Den store verden udenfor mødte jeg på havnen. Her kom skibe fra hele verden, og de gange, jeg har været om bord for at fejre eukaristien med (især filippinske) sømænd, har været højdepunkter i mit virke som præst i Fredericia. Men den store verden kom også ind i menigheden ved medtroende fra andre kontinenter. En udfordring og

en opfordring til at lade dem føle sig velkomne.

Min direkte nabo var skolen. Et kendt fænomen i Danmark: en katolsk kirke ved siden af en skole. At undervise er et apostolat og en unik lejlighed til at hjælpe unge generationer til at udvikle sig til ansvarlige voksne, som kan skelne mellem godt og ondt. At være med til at give skolen et ansigt udadtil er for en sognepræst en opgave, han skal tage til sig, selvom den ikke altid var lige nem.

Til min store glæde var der på forhånd et godt samarbejde med Michaelis Kirke. Det var den kirke, jeg gik til på Store Bededag. For at vise viljen til at lære dem at kende og også for at kunne synge med på salmerne. Engang var jeg forhindret, og da jeg senere mødte pastor Østergaard på strøget, gav han udtryk for sin skuffelse over, at jeg ikke var der. Og det var også en slags kompliment.

Kirkedagene i Fredericia bragte menigheden og mig tættere på den Reformerte Kirke. Egentlig provokeret af en drillesyg luthersk kollega besluttede vi at gå sammen til to gudstjenester. En

hos de reformerte hvor jeg prædikede, og en i Sankt Knuds Kirke hvor pastor Sabine Hoffmeister prædikede. Historiske gudstjenester, som man desværre ubemærket gik forbi i den lokale presse.

Ni år af mit liv ligger i Fredericia. Ni år med mange gode erindringer. Hvis jeg skulle nævne alle navnene på dem, som var med til at gøre disse år til gode år vil listen være meget lang; Derfor vil jeg sende en tak til alle, som mødte op, når det var nødvendigt, til dem som trofast kom til kirken, og også til dem jeg ikke så så ofte, men alligevel bidrog på deres egen måde. Tak også til kollegerne fra folkekirken og den Reformerte Kirke, som var en glæde at arbejde sammen med i forkyndelsen af den kristne tro.

Gud bevare Sankt Knuds Menighed. Og et stort tillykke med dette jubilæum.

Raymond Minnaert O.Præm.
Sognepræst 1991 - 2000

Vest for Lillebælt

Michal Bienkowski

Den 10. juli 1996 kom jeg til Danmark. Sankt Andreas kirke i Ordrup nord for København, og dens tilhørende præstegård var mit første danske hjem. Samme dag, i forbindelse med at menighedens daværende sognepræst, biskop Czeslaw Kozon gav mig rundvisning på stedet, mens vi gik gennem sakristiet, foretog jeg et luskende øjekast mod den liturgiske kalender. Under den 10. juli – akkurat ved dagen for min ankomst til Danmark – stod der: “Knud Konge, Martyr“. Særligt klog på denne helgen var jeg endnu ikke, men jeg vidste i hvert fald, at det var en dansk helgen. Ganske spontant og enstemmigt (egentligt en/eneste/stemme) udråbte jeg ham straks til min danske skytshelgen. Min ærbødighed overfor ham har stadigvæk travlt med at vokse. Disse indledende linjer forklarer min

glæde ved, at jeg lidt over 4 år senere kom til at virke som præst ved Sankt Knuds Kirke og menighed i Fredericia.

Bopælsmæssigt nød jeg i de første 3 måneder pater Ophoffs gæstfrihed i Vejle, mens Fredericia menigheds dedikerede ildsjæle gik i gang med at indrette den tidligere Brdr. Schüttens skoles 1. sal til min bolig. Kirken, menigheden, mange enkeltpersoner, Brd. Schüttens skole blev så mit elskede hjem de næste 3 år. Et hjem, som jeg den dag i dag mindes med nostalgi og længsel. Disse forhindres ikke af, at jeg samtidig er glad og taknemmelig for at være præst for de 3 vestsjællandske menigheder.

Jeg har tænkt mig at gøre mit bidrag til jubilæumsskriftet til en genkaldelse af et par episoder fra min tid vest for Lillebælt.

Et par af menighedens ægte bornholmere, de nu afdøde Ester og Wilhelm Koefod-Hansen kom flittigt på besøg. Også udenfor kirketiderne for lige at ordne et par praktiske ting: at stryge alterdugene, kalk-tøjet, mm. Efter et endt arbejde og lidt frokost den pågældende dag ledsagede jeg mine gæster ud. Ude i gården herskede frikvartets tilstande. Nogle af Skt. Knuds skoles elever legede i nærheden af kirken. "Er det dine forældre?" - spurgte en nysgerrig lille pige, en 3. klasses elev på skolen. Mens jeg samlede ord for, at jeg delvis kunne give hende ret og alligevel ikke fyre en løgn, kom Hr. Koefod-Hansen mig til undsætning og gjorde svaret ganske kort: "Nej, det er ham, der er vores far!" Prøv lige at forestille jer de store, overraskede øjne på den lille pige, mens hun står der foran en far, som stadigvæk er under 35 og hans mere end dobbelt så gamle to børn. Jo, med hjem fik hun "mine børns" forklaring om, hvorfor de præsenterede mig som deres far. For mig var det et af de humoristiske og alligevel dybe øjeblikke af en stærk trosbekendelse, en bekendelse, som samtidig lærte mig noget ekstra om at være ydmyg.

En anden episode. Det måtte være i begyndelsen af mit ophold i Fredericia. Kirkens hverdagsmesser blev fejret kl. 8:00. 3 tamilske brødre var elever på Skt. Knuds skole. På vej dertil dukkede de tit, nærmest dagligt op til messe, men de var også nødt til at liste stille ud før tiden, da den første undervisningstime begyndte kl. 8:15. Nok efter den indledende morgensang og bøn. "Præsten - spurgte en af drengene mig en dag - kunne du starte messe kvart i 8, så vi ville kunne være med til hele messen og nå at løbe til den første undervisningstime til tiden?" Tidspunktet for hverdagsmorgenmessen blev straks ændret. Flere år senere er en af brødrene i gang med at uddanne sig til permanent diakon. Igen blev jeg rigere af et vidnesbyrd. Denne gang et vidnesbyrd stammende fra unge mennesker. Jeg ville kunne fortsætte med at præsentere de åndelige blomster fra Fredericia, jeg fik med på vejen. Den hellige Knud har sikkert heller ikke holdt sig helt udenom. Deo, Canuto et Parochiae gratias!

Michał Bienkowski

Sognepræst 2000 - 2003

At være en del af en lang og spændende historie

Thomas Birkheuser

I august 2003 sluttede jeg som andenpræst i Taastrup v/ København for at begynde som konstitueret og siden februar 2006 som almindelig sognepræst i Fredericia.

Sct. Knuds Kirkes historie går tilbage til 1600- tallet og er en del af fortællingen om Fredericias særlige historie om religionsfrihed i en tid, hvor denne frihed ellers ikke eksisterede.

I alle de år fik jeg besøg af mange forskellige grupper, der ville høre noget om menighedens historie. Det gav mig, hver gang, lejlighed til at kombinere det historiske med det, den katolske kirke står for. På den måde nåede jeg ud til mange mennesker, og jeg har aldrig oplevet, at det religiøse ikke var velkomment til at tage med i fortællingen. Efterhånden blev det også en dej-

lig skik at sende en hilsen videre til den Reformerte Kirke, som har en lidt længere historie end Sct. Knuds Kirke, når den besøgende gruppe skulle videre til dem. Omvendt fik jeg altid en hilsen fra dem, hvis de først havde besøgt dem. Også før min tid var der særlige bånd mellem vores menigheder og os præster, og det fortsatte også i min tid.

I forbindelse med mine fortællinger kunne jeg i flere år bidrage med en oplevelse, som jeg som forholdsvis ny præst havde i en højmesse i påsketiden. Jeg er af den overbevisning, at man altid skal foretage kirkens ritualer på en god og ikke mindst tydelig måde.

Det vil sige, når man f.eks. døber et barn, skal man ikke bare hælde et par - næsten usynlige - dråber på barnets hoved.

I påsketiden bestænkede jeg om søndagen menigheden med vievand. Det førte til, at mange af dem, der bar briller, ofte tog dem af, når jeg gik gennem kirken. Engang skete det, at en ældre herre efter messen som sædvanlig hilste pænt på mig. Dog havde han haft problemer med at høre noget, efter jeg havde bestænket ham med vievand. Hvad var der sket? En dråbe vievand var lige præcis havnet på hans høreapparat, og konsekvensen var, at det ikke længere virkede, som det skulle. Jeg blev naturligvis forskrækket, men han tog det heldigvis pænt. Siden den søndag lagde jeg mærke til, at han og andre med høreapparat begyndte at holde en hånd over deres apparater. Når jeg fortalte det under mine oplæg, brugte jeg altid almindeligt vand for at bestænke gruppen med det.

Kirkekaffen, som vi havde 2 gange om måneden efter højmessens, var altid godt besøgt, og der deltog altid en del børn, som glædede sig til det, da de vidste, at der var noget "sødt" til dem.

Men Sct. Knuds menighed elskede også andre sammenkomster, hvor vi spiste sammen. Efterhånden dannede der sig et lille "festudvalg", som forbe-

redte disse sammenkomster, hvor vi spiste frokost sammen med dejlige retter – alt efter årstiden – og ikke mindst med en snaps til de voksne, som festarrangørerne på et tidspunkt indførte "uden om sognepræstens indblanding", men som jeg fik meddelt med et stort smil.

Vi var altid glade for, at vi måtte låne Sct. Knuds Skoles lokaler, og ikke mindst lige så glade over, at der efterhånden deltog flere og flere i disse fællesarrangementer, så lokalet ofte var fyldt til bristepunktet.

Med stor glæde har jeg for øvrigt været præst for Sct. Knuds Skole. Hver uge fik jeg lov til at holde en andagt i forbindelse med skolens morgensang i kirken. Ofte deltog jeg i løbet af ugen i skolens morgensang i gymnastiksalen, hvor vi sang og bad Fader vor. Da skolegården lå rundt om den daværende præstebolig, mødte jeg ofte skolens personale på lærerværelset eller ved andre lejligheder. Eleverne mødte jeg gerne, når jeg f.eks. en sommerdag sad på terrassen og arbejdede. De benyttede ofte lejligheden til at komme i kontakt med mig. Jeg har altid anset det som et stort privilegium at være præst

for en katolsk skole. Det har beriget mit virke og min hverdag rigtig meget, lært mig en del og også udfordret mig til at fortælle kirkens budskab til forskellige mennesker og aldersgrupper.

I Fredericia er der en tradition for, at Folkekirkens provsti inviterer til pinsegudstjenesten 2. pinsedag i Kastellet. Jeg begyndte som almindelig deltager, og på et tidspunkt blev jeg inviteret til at være med i den gruppe af præster fra Folkekirken og den Reformerte Kir-

ke, der står for forberedelsen og gennemførelsen af pinsegudstjenesten. Der kom også tilslutning fra vores menighed, som både deltog i pinsegudstjenesten og hjalp med praktiske ting. Det var for mig at se et dejligt fællesskab med andre præstekolleger, og jeg følte mig som en del af et stort kristent fællesskab med forskellige traditioner og en del af en lang og spændende historie i en spændende by.

Ved fælles hjælp

Jan Ophoff O.Præm.

Ved Sct. Knuds menigheds 350-års jubilæum fylder mit embede som sognepræst ved den jubilerende menighed ikke meget. Den spænder blot over en kort periode 1990-1991 og 2014-2021, ovenikøbet samtidig som sognepræst ved Sct. Norberts Kirke i Vejle.

Det er ikke nemt at sammenligne de to menigheder. Hver menighed har sin egen historie, sin egen sjæl.

Dog har Sct. Knuds menighed i lighed med de fleste katolske menigheder igennem de seneste årtier forvandlet sig til en mere *katolsk* menighed i ordets egentlige betydning, mere *altomfavnende*, *universel*, med medlemmer fra mange forskellige lande og kulturer. En gevinst og styrke for menighedslivet.

Til gengæld har menigheden flere gange haft hurtige præsteskit. Det skabte en vis usikkerhed i menigheden. Hvorfor alle disse skift? Ville vores kirke ikke længere få en fastboende præst? Mon det bliver kirkens skæbne at ende som et museum, uden præst og menighed?

Denne frygtelige tanke er heldigvis ikke blevet til virkelighed, men har givet menigheden et velkomment pust og skabt en dynamik til at værne om den nuværende kirke fra 1767.

I tidernes løb har Sct. Knuds Kirke gennemgået flere om- og tilbygninger, så kirken stadig stråler i sin gamle og oprindelige udsmykning i rokokostil.

Ligesom ældre bygningsværker kræver en ekstra vedligeholdelse og har sine

omkostninger, styrker det dog også menigheden i planlægningen af al det arbejde og i at finde finansiel støtte.

Det erfarede jeg også, dog på en anden måde som sognepræst. Her ikke på grund af min alder, men mit handicap som tonedøv præst, især i en kirke uden organist, kirkesanger eller kor. Men også her ingen ulempe uden fordel. Også her fandt jeg hjælp i menigheden. Leif Starostka, som imødekom min indtrængende bøn om at intonere salmerne, gjorde det godt. En gang imellem kiksede det, og kunne Leif ikke finde den rigtige tone, eller kunne menigheden ikke finde ud af den, så rejste Leif sig og sagde frimodigt og bestemt: "Skal vi ikke *sige* salmen i stedet for at *syng* den? Det ville lyde bedre." Og det gjorde det! Efter ham blev Jeremi Kiruparajan ikke alene min sangstemme men ligeledes kateket, gudstjenesteleder og en engageret menighedsrådsformand. Han efterfulgtes af en ligeså kompetent og dygtig Christian Gisler.

Gemt men ikke glemt:

*lektorer
kommunionsuddelere
kaffebryggere
rosenkransgruppen
regnskabsfører
kirkebogsførere
ringere
de, der tog sig af vasketøj,
rengøring, malerarbejde mm.*

Gode og skønne folk.

Den over 300 år gamle Sct. Knuds Skole havde i "mine" år vokseværk. Som katolsk skole er det en velsignelse for skolen at have Sct. Knuds Kirke som nærmeste nabo.

Sct. Knuds menighed har haft et godt samarbejde med skolen med Joachim Grundtvig som skoleleder. Vi er dybt taknemmelige for al den hjælp, vi har fået fra skolen.

Måtte dette 350-års jubilæum minde os om, at vi har fået en kostbar arv, som vi stolt kan glæde os over og dermed sikre fremtiden ved at værne om den.

Jan Ophoff O.Præm.

Sognepræst 1990 - 91 og 2014 - 21

For fremtiden

Gregor Pahl O. Præm.

Som den nyeste i en lang række af præster, som har virket i Sct. Knuds Kirke, overtog jeg stafetten for omkring tre år siden. Andetsteds i dette festskrift har man fokuseret på menighedens farverige historie; det mest naturlige for mig synes derfor at rette blikket mod fremtiden og komme med et par bud, hvilke perspektiver der mon tegner sig – i det mindste fra mit umiddelbare ståsted.

Som de allerfleste katolske menigheder i Danmark er også Sct. Knuds Kirke præget (og beriget) af indvandrere – ikke af én numerisk overvældende nationalitet, men snarere af en blanding af meget forskellige etniciteter, suppleret med danskfødte konvertitter af langvarig eller også forholdsvis nylig tilknytning til den katolske kirke. Det er ikke

min opgave at afgøre diskussionen om, hvorvidt kirken i Danmark er (og skal vedkende sig selvbetegnelsen som) “migrantkirke” – selv er jeg overbevist om, at danskhed og katolicisme på ingen måde er to modsatte begreber, at Danmarks selvforståelse også den dag i dag er rodfæstet i en kristen historie, som rækker betydeligt længere end den protestantiske reformation, og at den katolske kirkes virke i Danmark skal tale til og være relevant for alle, som bor her, men realiteten er, at det kvantitative flertal af vores menighedsmedlemmer og især kirkegængere har ikke-dansk baggrund, hvilket skaber en del udfordringer, men er samtidig til stor gavn for en kirke, som forstår sig selv som “katolsk” – altomfattende, orienteret mod og opmærksom på “det

hele“. Faktisk er netop indvandring af udlændinge begrundelsen for og begyndelsen af den første katolske menighed i Danmark efter reformationen: de (primært tyske) lejesoldater, som bosatte sig i den nye fæstningsby Fredericia, og deres åndelige behov førte til en ellers uset trosfrihed – i tidens afgrænsede rammer: kirkebygningen måtte f.eks. ikke være kendelig udefra, og prædikerne måtte ikke foregå på dansk. Spændende nok er begge aspekter stadig relevante i dag – om end i nærmest omvendt forstand – og henviser til de to største “arbejdsområder“, vi som menighed skal holde øje med i den kommende tid.

Lad mig begynde med sidstnævnte: fortidens forbud mod at benytte det danske sprog i ikke-lutherske gudstjenester. Det lyder nærmest ironisk med hensyn til nutidens udfordringer. Integrationen af nytilflyttede i det eksisterende samfund og alle mulige samfundsgrupper, deriblandt kristne menigheder, er et af de allerstørste emner, som overhovedet findes, og utvivlsomt er vi alle enige om, at det danske sprog er den vigtigste nøgle til en vellykket integration – også i en katolsk

menighed; jeg ville gå så vidt at betegne det som en kærlighedsgerning, en tjeneste for vores nytilflyttede menighedsmedlemmer, hvis vi lægger vægt på dansk som fællessprog og gør en aktiv indsats for at formidle kendskab til dansk sprog, kultur og samfund i videst mulig omfang. Samtidig er realiteten, at mennesker er forskellige i deres baggrund, historie og ikke mindst sprogevnner, og at de bedste principper ikke nytter noget, hvis ikke de svarer til virkeligheden. Derudover ved vi alle godt, at kommunikation i det hele taget er endnu større og mere kompleks end “kun“ det tungemål, man benytter sig af. I denne situation har jeg ikke klare svar, men snarere nogle overvejelser og spørgsmål såsom:

Hvordan kan vi sikre, at alle føler sig velkommen – danskere og danskertalende, indvandrere, som har boet her i længere tid, og dem, der er tilflyttet for nyligt? Det kunne være en tanke om decideret danske traditioner som fællessang (samt uddybning af de smukke, men nogle gange svært forståelige salmer) på den ene og udefrakommenter former for spiritualitet på den anden side.

Er engelsk (til nogle basale informationer, til visse katekeser eller i anden sammenhæng) et alternativ, et fornuftigt supplement til dansk? Rammer det overhovedet rigtigt i vores mangfoldige menighed, eller skal der andre løsninger til?

Er der mulighed for at inddrage nogle menighedsmedlemmer som en slags repræsentanter og talerør for ikke-dan-

ske og nytillflyttede menighedsmedlemmer?

Hvordan sikrer vi, at folk, som interesserer sig for katolicismen, får kontakt med menigheden og svar på deres spørgsmål? Hvordan holder vi fast i dem, som er konverteret til den katolske kirke og mangler et netværk?

Hvor disse overvejelser er mere indadvendte, er det andre nævnte vilkår i

menighedens fortid, noget som peger udadtil: Kirkebygningens – og dermed menighedens – forbud mod at blive alt for synlig i bybilledet. Takket være pastor von Euchs utrættelige virke, er Sct. Knuds Kirke i dag den eneste kirke indenfor voldene, som faktisk har et tårn med spir, og det “katolske kvarter” i midtbyen med kirken, Sct. Knuds Skole og det forhenværende Sct. Josefs Hospital vidner umiskendeligt om katolikernes tilstedeværelse; ikke desto mindre er spørgsmålet om menighedens udadvendte opgaver og inddragelse i lokalsamfundet stadig relevant, måske mere end nogensinde før. Vi er en lille menighed med begrænsede midler, og vores førnævnte vilkår indadtil giver måske ikke så meget overskud til at engagere sig yderligere, men én iøjnefaldende ressource er – i min opfattelse – værd (og oplagt) at sætte fokus på: At satse på vores enestående kirkebygning og dens historie og gøre den mere tilgængelig og dermed frugtbar til at virke. Vi katolikker tror ikke uden grund på, at vores indviede kirkebygninger er Guds Hus, hvor man kan mødes med Ham meget direkte og konkret; det er lidt ærgerligt, nærmest

ironisk på en negativ måde, at vores kirke nu, hvor vi har fuld religionsfrihed i Danmark, kun er tilgængelig i nogle få timer om ugen. Ingen ved så godt som sognepræsten, at der er mange begrundelser for ikke at kunne lade kirken stå åben hele dagen, men allerede nu oplever jeg mange henvendelser om at besøge kirken og stor interesse for at “kigge ind”, når dørene af og til står åbne, f. eks. når krydstogtskibe lægger til i havnen – hvor var det dejligt, hvis folk bare kunne komme i kirken, bede en bøn og opdage rummet, som jo taler for sig selv, bladre gennem det fine infomateriale, som allerede findes på forskellige sprog!

Jeg håber på, at disse nogenlunde ufærdige overvejelser kan være med til fortrøstningsfuldt at fortsætte troens forkyndelse i og gennem vores menighed i rigtigt mange år frem. Måtte fejringen af 350-års jubilæet for denne tros forkyndelse i Fredericia inspirere os til at lære fra fortiden og at skride modigt frem i vore forfædres ånd!

Gregor Pahl O.Præm.

Sognepræst 2021 -

Økumenisk samarbejde efteråret 2024

Asbjørn Munk Hyldgaard & Anna Sofie Orheim

Det er den sidste fredag i måneden. Solen skinner, og himlen er høj og blå. På Sankt Knuds Skole i Gothersgade er første modul ved at være slut, og i skolegården stiller eleverne op på rad og række - de store ved siden af de små. Da alle er klar, sætter flokken sig i bevægelse, og man ser dem gå gennem byen fra Gothersgade til Dronningensgade.

Det er et smukt syn. Og det er mere end det. Det er et lille konfessionelt mirakel. For det er den katolske skole på vej til evangelisk-luthersk gudstjeneste i den reformerte kirke!

Inde i kirken finder eleverne stille og roligt på plads. Alle bænke bliver fyldt, og lige inden andagten begynder, opstår der en helt særlig, fortættet stilhed - lyden af mange mennesker, der

er stille sammen. Gudstjenesten ledes af Asbjørn Munk Hyldgaard, sognepræst ved Trinitatis Kirke. Liturgien er enkel, med salmesang, trosbekendelse, læsning og udlægning af evangeliet i form af en lille fortælling, fælles bøn og Fadervor.

At den katolske skole deltager i en evangelisk-luthersk gudstjeneste i den reformerte kirke, er en økumenisk virkelighed, som er opstået, fordi Trinitatis Kirke i efteråret 2024 er lukket på grund af renovering, og menigheden derfor er gæster hos den reformerte kirke. Det er en økumenisk virkelighed, der bunder i en fælles forståelse af, at vi - trods vores kirkelige særpræg - er forbundet i troen på Kristus og forenet i den fælles opgave at give evangeliet videre til kommende generationer

og styrke troen i mennesker. Det er en økumenisk virkelighed, som har dybe lokale rødder og henter næring fra byens særlige historie, navnlig det faktum, at kongen i 1674 og igen i 1682 gav byen status som religiøs fristad. Dette tiltrak mange religiøse minoriteter, herunder jøder, katolikker og reformerte, og i 1700-tallet kom også huguenotter til. På Fredericia Museums hjemmeside kan man læse, hvordan den religiøse frihed blev udlevet, indtil religionsfriheden med grundloven af 1849 blev indført i hele landet. Man levede side om side, fik dagligdagen med landbrug, håndværk og handel til at fungere - og lærte hinanden at kende.

Mødet mellem forskellige trosopfattelser var i høj grad et møde, der foregik ansigt til ansigt. Og samtalerne mellem de forskellige konfessioner og religioner fandt ikke kun sted mellem kirkeledere og præster, men også i hverdagen - i personlige møder mellem mennesker, der var nysgerrige på hinandens traditioner og levemåder. Det siger sig selv, at der indimellem har været gnidninger, og mange indfødte fredericianere kender også til

dem. Alligevel synes det, som om ånden fra årene som religiøs fristad har fæstnet sig på en særlig måde i byens bevidsthed - og i byens gader. Den dag i dag ligger de forskellige kirkesamfund tæt sammen inden for voldene: De store, som er synlige i bybilledet - den katolske kirke, den reformerte kirke og de evangelisk-lutherske (folkekirkene): Trinitatis og Michaelis. Og de mindre samfund, som er knap så synlige: de ortodokse og migrantmenighederne. At kirkesamfundene rent geografisk er placeret så tæt på hinanden, er en vigtig faktor i forståelsen af byens stærkt integrerede økumeniske tradition.

I årene fra grundlovens indførelse til i dag kan man iagttage, hvordan tilnærmelsen mellem de forskellige kirketraditioner er sket gradvist. Og det indledende eksempel på fælles fodslag mellem kirkerne står ikke alene. I Fredericia Dagblad kunne man den 8. juli 1974 læse, hvordan Sct. Knuds Kirke fejrede sit 300-års jubilæum med kongeligt besøg og deltagelse af præster fra andre trosretninger. Det var angiveligt første gang, en sådan fælles gudstjenestefejring fandt sted i byen, men det blev ikke den sidste. Da byen i år 2000

fejrede sit 350-års jubilæum, blev der afholdt en økumenisk friluftsgudstjeneste i Kastellet - en begivenhed, der nu i over et årti har været årligt tilbagevendende. Anden pinsedag fejrer vi med en økumenisk gudstjeneste.

Vi er ikke enige om alt, men vi deler vilkår: Vi er skrøbelige, vi er dødelige, og vi er Guds børn, sat i verden med en fælles opgave.

Vi ser frem til at deltage i markeringen af Sankt Knuds menigheds 350-års jubilæum, og at vi har fået lov til at bidrage med dette indlæg i jubilæumsskriftet, betragter vi som endnu et vidnesbyrd om det venskab, der findes mellem vores kirker.

Hjerteligt tillykke med jubilæet!

Den Katolske skole i Danmark

Joachim Grundtvig

I Danmark er der 22 katolske skoler. Hver enkelt skole er fri og selvstændig og har sin egen historie og identitet. En stor del af skolernes historie går mere end 150 år tilbage. Nogle er oprindeligt grundlagt som lokale menighedsskoler for sognets katolske børn, andre som mere åbne dannelsesinstitutioner som fx ordensskolerne i de større byer. Disse skolars selvforståelse og "mission" var ofte bredere funderet og et skoletilbud til hele lokalbefolkningen.

Uanset forskelle i oprindelse og selvforståelse har de katolske skoler altid haft en række iøjnefaldende fællestræk som fx morgensang, morgenbøn og et varieret gudstjenesteliv. Herudover har de katolske skoler - både dengang og i dag - et veldefineret fælles afsæt, hvad

angår børnesyn/menneskesyn og dannelsesideal.

Grundlæggende har den katolske skole to målsætninger, som er indbyrdes forbundne og hinandens forudsætninger.

At holde skole i Danmark - efter dansk målestok

Alle katolske skoler i Danmark har selv sagt som mål at stå i samfundets tjeneste i forhold til at danne og uddanne fremtidens danskere. Eleverne skal blive dygtige! Det betyder blandt andet, at der tilbydes et veludviklet professionelt fagligt miljø, hvor medarbejderne er veluddannede og opdaterede i forhold til fag- og læringssyn/pædagogik - og med et reflekteret syn på forholdet imellem tro og videnskab. Den katolske skole insisterer til stadighed på at være en moderne skole.

Lærerne og pædagogerne på den katolske skole skal gerne have både lyst og kompetencer til at åbne verden for børnene. Og børnene skal gerne opleve tillidsfulde relationer for herigennem at turde åbne sig for både læreren og – ikke mindst – verdenen.

Den katolske skole skal imidlertid ikke blot ukritisk afspejle den givne virkelighed, men altid fastholde, at ikke alle meninger og samfundsstrømninger er lige gode. I en verden, der kalder på solidaritet, retfærdighed og fred, er det afgørende vigtigt fortløbende og konkret at tydeliggøre skolens værdigrundlag i hverdagen. Det er målet, at eleverne herigennem motiveres til selvstændig refleksion, stillingtagen og handlen.

En skoles samlede "faglighed" er således aldrig værdineutral og vil altid være præget af en bestemt holdning til livet, medmennesket og verden. Det er denne livsholdning, rodfastet i skolens værdigrundlag, som gerne skal gå hånd i hånd med det faglige indhold. Når dette lykkes, er den katolske skoles dannelsesideal godt på vej til at blive virkeliggjort.

Humanitas - At blive menneske

Ethvert menneske er grundlæggende godt og ubetinget afhængigt af tillidsfulde relationer til andre. Og for at lykkes som menneske er oplevelsen af at kunne – og turde – være sig selv helt afgørende. I et dannelsesmæssigt perspektiv ønsker den katolske skole således at tilbyde et ambitiøst og omsorgsfuldt skolemiljø, hvor den enkelte elev bibringes både mod og evner til at leve et liv i kærlighed til medmennesket og i kærlighed til Gud.

Menneskets religiøse spørgsmål, søgen og længsel er en livsnødvendig virkelighed, der handler om det, der angår os alle ubetinget. På den katolske skole har kristendommen en særlig position, da det er herpå, skolens selvforståelse hviler. Imidlertid er det en afgørende præmis, at den katolske skole ikke har som mål at "producere" rettroende katolikker, men at kvalificere elevernes refleksioner over eget liv med ubetinget respekt for den enkelte elevs personlige – og åndelige udvikling.

Det er en daglig opgave for alle mennesker at træffe valg, som gør verden mere menneskelig, og det er den katolske

skoles store ønske at kvalificere elevernes lyst og evner til at bruge sig selv til glæde for medmennesket og verden; til større frihed, retfærdighed og fred.

Sct. Knuds Skole & børnehave i Fredericia

*“Barnet har et absolut værd,
som hverken kan eller skal fortjenes -
og det kan heller ikke mistes“*

Ovenstående tese må og skal være den essentielle indgang til det at drive katolsk skole anno 2024. Begrebet VÆRD forveksles alt for ofte med ordet VÆRDI. Vi må aldrig tale om vores børns (menneskers) værdi, da denne økonomiske term aldrig må stå for det iboende unikke i det at være blevet skabt. Vi skal passe på vores danske sprog, men lige netop i denne sammenhæng er det engelske sprog mere nuanceret og forskellen mellem de ovenstående to termer træder tydeligt frem; “Value“ (værdi) og “Dignity“ (værd).

At stile efter denne fundamentale indsigt skal være bærende i alt, hvad vi vil; og alt, hvad vi gør; og kun herigenem kan skolens værdigrundlag, hvis fundament og virke bygger på det ka-

tolsk-kristne livs- og menneskesyn og har som sit særlige kendetegn til formål at skabe et værdibaseret skolemiljø, blive levende. Herved kan vores børn og elever i frihed udvikle deres evner og særlige potentialer til gavn for den enkelte og fællesskabet, hvilket vil styrke børnenes og elevernes mod til at træffe etisk funderede valg.

Uden kirke ingen skole

Uden samarbejde ingen skole

Det nære og givende samarbejde mellem Sankt Knuds Kirkes menighed og Sct. Knuds Skole & Børnehave har i mange år skabt og skaber til stadighed i dag fundamentet for den rivende udvikling, som Sct. Knuds Skole & Børnehave oplever. En udvikling, som skabes både ift. praktiske og mere konkrete emner, men i lige så høj grad i forhold til at være den lim, som binder dannelse og uddannelse sammen i hele vores institution, så vores børn og elever kan tackle den travle og hyperkomplekse verden, vi alle lever i.

Med en åbenhed for udvikling og renovering af Sankt Knuds Kirkes bygningsmasse til nutidige og egnede formål for børn, elever og personale

samt velvillighed overfor at være medskabere til de bedste rammer i uderummet for vores børnehavebørn og skolens elever opleves et nært og forpligtende samarbejde.

I forbindelse med den æstetiske renovering af dele af Sankt Knuds Kirke med støtte fra Bevaringsfonden for Fæstningsbyen Fredericia bar det ligeledes synligt præg af dette tætte og tilidsfulde samarbejde mellem kirke og skole, hvor åbenhed og konstruktiv sparring kun skabte et endnu flottere resultat til gavn for menighed, skolens mange interessenter og Fredericias befolkning samt de mange turister, som besøger byen året rundt.

Den store opbakning vi oplever i forbindelse med vores utallige sociale arrangementer, arbejdsdage, høstdage og julemarked, benyttelse af menighedens

faciliteter til skole- og julegudstjenester, luciaoptog og krybbespil, korarrangementer etc., skaber en tryghed og en stor følelse af nærvær fra menighedens side, som vi som skole er uendeligt stolte og beærede over at modtage.

Vi er kun noget i samvær med andre, hvorfor vi kun kan ønske, at vores værdifulde sameksistens skal gødes endnu mere i årene fremover, så den katolske skoletradition i fæstningsbyen Fredericia ikke blot vil bestå, men udvikles til glæde og gavn for de kommende generationer.

Et stort tillykke til Sankt Knuds Kirkes menighed med fejringen af jeres 350-års jubilæum skal der hermed lyde fra børn, elever, personale og bestyrelse fra Sct. Knuds Skole & Børnehave.

Med sol og megen glæde

300-års jubilæum med kongeligt besøg

Katolsk Forum 1974 nr. 16

Lørdag den 6. juli fejrede den katolske menighed i Fredericia sit 300-års jubilæum ved en festgudstjeneste i Sct. Knuds kirke. Dronning Margrethe og prins Henriks tilstedeværelse kastede naturligvis en særlig glans over festen. Dronningen blev modtaget uden for kirken af pastor Burla og menighedsrådets næstformand H. Madura, og en mængde mennesker havde taget opstilling for at få et glimt af regentparret. Regentparret, de indbudte gæster og menigheden fyldte kirken til sidste plads. Efter at præsteskrabet (også fra de protestantiske nabosogne) med biskop Martensen i spidsen havde taget plads, sang Christianskirkens drengekor "Op alle, som på jorden bor", og efter sognepræstens hilsen lød "Nu takker alle Gud", som fællessalme med korledsagelse af Sct. Albani og Christi-

anskirkens kor. Pastor Burla bød velkommen og sagde bl.a.: "Med tak til Gud og hinanden, glæder vi os over, at vor dronning og hans kongelige højhed prins Henrik i dag kan lykønske menigheden ved deres tilstedeværelse. Vor menighed har mærket glansen af katolsk kultur og fromhed, men mest har vi her fundet inspiration og et religiøst hjem omkring alteret." To af de tilstedeværende protestantiske præster læste henholdsvis kapitel 13 fra Korintherbrevet og kapitel 17 fra Johannes-evangeliet. Derefter prædikede biskop Martensen. Han udtrykte glæde over at kunne fejre 300-året sammen med menigheden og over, at præster fra den reformerte kirke og folkekirken kunne være til stede. Han understregede, at det er pålagt de kristne at stifte fred og skabe enhed blandt mennesker. "Det,

der ryster, er polariseringen mellem øst og vest, mellem rige og fattige, mellem racerne. Vi må prøve i nogen grad at stifte fred, forsoning og enhed. De kristnes egen historie er stærkt belastet. Det minder byens historie om, men vi fik et fristed her, da meningerne stod stærkt over for hinanden.“ Ef-

ter bøn, salmesang og biskoppens velsignelse, sang Sct. Albani kor “Fredsfyrste, Herre Jesus Krist” som udgangssalme. Biskoppen og pastor Burla deltog om aftenen sammen med ca. 100 gæster i en middag om bord på kongeskibet “Dannebrog“.

Da menigheden overgik sig selv

Lasse Larsen

Kristi Legemsfest 10. juni 1934

Torsdag den 7. juni 1934 var der en artikel i Fredericia Avis, som kunne fortælle, at den planlagte Kristi Legemsfest, som det hed dengang, ville blive et tilløbsstykke. Flere menigheder havde allerede meldt deres ankomst. Fra Haderslev ville der komme 60, fra Kolding 50. 25 drenge og 5 voksne fra Sct. Ansgars skolehjem i Århus samt gæster fra Horsens, Odense og andre byer.

De anmeldte gæster ville blive bospist enten af personer fra menigheden eller i den katolske skole.

Så der var lagt op til, at der ville blive trængsel til messen, og det var indlysende, at mange blev nødt til at overvære messen fra skolens have, og at den planlagte Kristi Legemsfest med ef-

terfølgende procession fra Sjællandsgade gennem Gothersgade til Fynsgade og ind i skolens have ville fylde godt i gadebilledet.

Den 11. juni var der en artikel i Fredericia Avis om det imponerende arrangement:

“Kristi Legemsfest-Processionen i Søndags. Der var 6-700 Deltagere.

Atter i Aar fejrede Katolikkerne her i Byen Kristi Legemsfest med Udfoldelse af et storslaaet og pragtfuldt Arrangement.

Der var rejst Alter ved Indgangen til Sct. Josephs Hospital i Sjællandsgade og i Sct. Knuds Skoles Gaard, der var rejst Flagalle i Sjællandsgade og pyntet med en Overdaadighed af Blomster og grønne Guirlander.

Efter Højmessen i den overfyldte Sct. Knuds Kirke ved hvilken medvirkede Pater *Wolf* fra Haderslev og Pater *Perch* fra Odense, satte Processionen, der talte 6-700 Deltagere sig i Bevægelse til Musik af Musikdirektør *Møllers* Orkester og gik ad Gothersgade og Fynsgade til Sct. Josephs Søstrenes Have, hvor Pastor Rijckvorsel talte. Derefter fortsatte Processionen ad Fynsgade og Vendersgade til Alteret i Sjællandsgade. Her talte Pastor *Wolff* og efter denne Tale drog Processionen ind i Kirken, hvor Afslutningen fandt Sted med Af-syngelsen af Te Deum osv.

Friluftsmødet om Eftermiddagen i

Fuglsang Skov talte omkring 400 Deltagere og aabnedes af Monsignore *Olrik*. Derefter talte Dommerfuldmægtig Har. *Højris*, Kolding, om Kirken og Samfundet: Frk. Ellen *Andersen*, Fredericia, om den katolske Ungdoms Indsats, Kommis Heinrich *Møller* talte ogsaa om Ungdommen. Endvidere talte Dommerfuldmægtig Olav *Hansen*, Sæby cand. mag. Lindberg *Nielsen*, Varde, Direktør *Schultz*, Kolding, Læge *Søndergaard*, Odense, og Direktør *Hansen*, Horsens, samt Journalist *Søndergaard*, Fredericia, der sluttede med at udbringe et Leve for Pave Pius XI.“

Kirken

Det første kapel

Tyske jesuitter fik i 1674 tilladelse af Kong Christian den 5. til at grundlægge en missionsstation til varetægelse af sjælesorgen for de mange tyske lejesoldater, som på dette tidspunkt befandt sig i Fredericia.

Den første officielle katolske messe efter reformationen blev afholdt i oberstløjtnant von der Weghes hus den 13. december 1674.

I 1686 fik man tilladelse til at opføre kirke og skole på den grund, man samme år havde erhvervet ved siden af præsteboligen i Gothersgade, og påbegyndte der opførelsen af et lille kapel.

Den 6. oktober 1688 på festdagen for den hellige Bruno indviedes kapellet. Det var en lille beskeden bindings-

værksbygning, som blev opført på den nuværende kirkes grund i Sjællands-gade. Ifølge Palle Burla (præst i Sct. Knuds Kirke fra 1971 til 1984), som fandt bemalede brædder fra kapellet genbrugt som gulvbrædder på kirkens loft, må det lille kapel have været beklædt med bemalede træpaneler på vægge og det tøndeformede loft. Kapellet målte 50 x 26 fod (15 x 8 meter). På østgavlen var der malet et perspektivisk alterparti, og på vestgavlen var malet Den gode Hyrde, som i dag er et indrammet billede (1990) ophængt på kirkens vestgavl.

Kapellet fik navn efter missionens skytshelgen Knud den Hellige, og det blev benyttet de næste firs år.

Ny kirkebygning

I 1766 døde i Tyskland en jomfru ved navn Susanna Lucia Bianco. Hun var datter af Pietro Bianco, en italiensk købmand, som havde erhvervet sig en større formue ved markedshandel, og som var en af de ledende mænd for menigheden i Fredericia. Ved sin død efterlod Susanna Bianco sig en stor kapital, som blev testamenteret kirken i Fredericia.

Dette muliggjorde byggeriet af en ny kirke i Sjællandsgade. Ansøgning herom blev indsendt i 1767 og blev bevilget på det vilkår, at bygningen ikke måtte have andet udseende end almindelige borgerhuse med port til indgang og uden udsmykning. Der måtte ikke være vinduer til gaden, og der måtte ikke ringes med klokker.

Kirken blev nu opført i gule flensborgsten med en længde på ca 16,9 m, en bredde på 8,5 m og en højde på 4,7 m. Indgangen var fra vest i en lille smøge mellem kirken og skolehuset. Mod øst var et halvtag, der blev brugt til sakristi. Indvendig indrettedes kirkerummet i rokokostil.

I 1830'erne udvidedes kirken mod øst.

I 1848 blev der bygget en ny skolebygning i Sjællandsgade vest for kirken. Denne bygning blev bekostet af brødrene Anton og Frantz Schütten.

I 1865 tog præsten initiativ til opførelse af et kirketårn ved kirken. Dette skulle markere den katolske kirkes genvundne frihed og ret til klokkeringning. Samtidig skulle opførelsen af tårnet festlig holde 1000 året for Ansgars død.

Det var første gang et tårn blev rejst ved en katolsk kirke siden Reformationen, og er i dag det eneste spirklædte tårn i Fredericia.

Tårnet opførtes i nyromansk, byzantinsk stil og fik 2 klokker. Den største fik navnet Maria og den mindre navnet Ansgar.

Tårnet med klokker kostede 3.000 rdl. og blev bygget af lokale håndværkere.

Sognepræsten fortsatte sit flittige virke ved nu at bruge kræfter på at få kirken sat gennemgribende i stand. I 1872 var de nødvendige midler skaffet, og samme år blev arbejdet udført. Kirken blev forlænget mod vest, og var nu bygget sammen med Brdr. Schüttens skole.

Kirken fik en ny indgang med søjlepor-

tal mod Sjællandsgade. Orgelet blev fornyet, gulvet blev drænet, gipsloftet istandsat og forlænget, og kirken blev malet.

1907 ophørte undervisningen i Brdr. Schüttens skole, idet skolestuen i stueetagen blev inddraget i kirken. Her blev nyt orgel opsat i 1923, ligesom kirken blev istandsat, og der blev indlagt elektrisk lys og varme.

Ved en større ombygning og renovering af Brdr. Schüttens skole i 1985-86 blev stueetagen igen skilt fra kirken og indrettet til menighedslokale.

1957 blev der bygget ny præstebolig

Jan Ophoff O. Præm. beretter:

At få en kirke i arv forpligter. Menighedsrådene i min tid har taget udfordringer op. Initiativtageren, der søgte og fandt fonde og legater, der ville støtte restaureringsarbejdet og håndværkere, der kunne klare opgaverne, var kirkeværge Jørgen Braarup, fra hvem jeg har fået følgende oversigt over restaureringsarbejde m.m. i årene 2014-2021.

Maling:

Rense mure på kirkeskibet mod Sjællandsgade; male vinduer, rense og beklæde "den franske lilje" over indgangsdøren, ligeledes male indskriften over indgangsdøren, male kirkeuret.

Tømrer:

2 nye fyldningsdøre mod havesiden, udskiftet tårnlem, reparere dør til varmerum, fyldningsliste samt vandnæse.

Stenhugger:

Rense mindepladen i bremersandsten og forny indskriften på Bdr. Schüttens Skole, restaurere gravstedet for Antonio da Costa.

Murer:

Reparere fuger ved dør til varmerum, reparere kirkegavl mod Østerstrand samt vestvæg på Brdr. Schüttens Skole

Blikkenslager:

Erstatte plastnedløbsrør med zink - på Brdr. Schüttens Skole, rense vandspyr (dragehovederne) på kirketårnet

Glarmester:

Efterse og renovere blyindfattede vin-
duer i kirkeskib og sakristi.

Menighedslokale:

Rense gulvfliser i forgang og menighedslokale, købe nye stole, nyt skab, ophænget billeder fra Magleås samt støbejernplade med motiv af De hellige tre konger.

Alt dette arbejde har været muligt takket være de glade givere:

Kulturministeriet,
Slots- og Kulturstyrelsen

Bevaringsfonden
for Fæstningsbyen Fredericia

Fonden Hofmans Minde

Sct. Norberts Stiftelse

Selve Sct. Knuds menighed har gjort en kæmpe indsats ved indsamlinger, arv, gaver m.m. og rengøring i forbindelse med restaurerings- og renoveringsarbejde.

*Lad os bede Den hellige Knud
holde sin hånd over menigheden,
kirken og skolen.*

Menighedens begravelsespladser

Lasse Larsen

Når vi i dag går rundt på den katolske afdeling på Assistens kirkegård, tager vi det som en selvfølge, at menigheden har sin egen begravelsesplads. Men sådan har det ikke altid været.

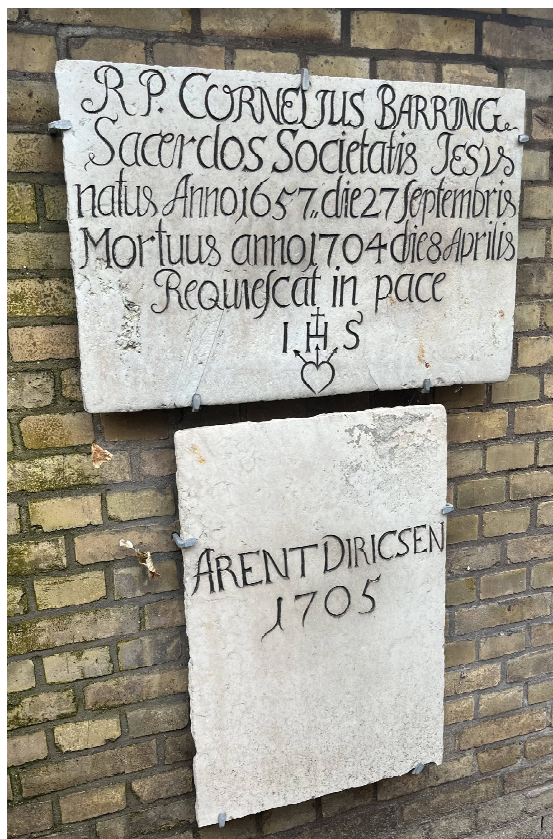
Da den katolske menighed så småt begyndte at etablere sig med den første katolske messe i oberstløjtnant von Weges hus i Gothersgade i 1674, skulle begravelser foregå på Michaelis kirkegård. I 1685 indskærpedes det, at begravelserne på kirkegården skulle foregå uden ceremoni eller jordpåkastelse.

Da det første kapel blev indviet 6. oktober 1688 på den hellige Brunos dag, var der ingen ret til egen begravelsesplads. Begravelserne skulle stadig foregå på Sct. Michaelis kirkegård uden ret til ceremonier.

Der blev dog hurtigt en praksis, hvor højtstående medlemmer eller præster blev begravet i kapellet med stands-mæssige ceremonier såsom ligtale, procession i fakkelskær og musikledsagelse. Trods protester fra lokale sognepræster accepterede man tilsyneladende menighedens praksis.

Efter at den nuværende kirke blev bygget i 1767, fortsatte praksissen med begravelser stadig i kirken, hvor den sidste begravelse blev foretaget i 1830. Der er i alt registreret 18 begravelser i kapellet / kirken.

I 1797 fik menigheden tilladelse til at benytte haven som kirkegård dog med den betingelse, "*at skulde den katolske Kirkes saa mærkelige Forøgelse medføre Fare for altfor stærkt Brug, skulde Kirkegaarden flyttes udenfor Voldene*".

Den 7. august 1799 blev den nye kirkegård indviet ved Sophie Kløbes begravelse. Menighedens nabo Landinspektør Bie, Vendersgade, protesterede mod at få kirkegård så tæt op mod sit hus og have, men regeringen afviste klagen.

I 1830 var den lille kirkegård i haven fuldt belagt, og det var igen nødvendigt at benytte Sct. Michaelis kirkegård.

På Sct. Knuds Kirkes sydgavl kan man se to gravsten, der stammer fra den tid, hvor man brugte præstegårdshaven som kirkegård. De to gravsten har også været placeret i kirkegulvet - ved alteret og bag alteret for så at ende på sydgavlen af kirken. Den nuværende placering er foretaget efter flere renoveringer af kirkegulvet.

I 1896 fik den katolske menighed en aftale om en særskilt begravelsesplads på 1390 kvadratmeter på den nyligt anlagte Assistens kirkegård (1881). Arealet blev indhegnet, så det blev en selvstændig kirkegård på kirkegården.

I 1902 blev der indviet et stort krucifiks, placeret mellem to bøgetræer. Det var to fra menigheden, tandtekniker Casimir Malackowicz og bademester E. Møller, som donerede penge til krucifikset.

I 1916 blev den katolske begravelsesplads udvidet med yderligere 530 kvadratmeter.

Efter mere end 120 år havde tiden sat sine spor på krucifikset og korset trængte til at blive fornyet.

Menigheden indsamlede midler til renoveringen og arbejdet kunne gå i gang.

Korset blev lavet af dansk eg og udført af en lokal tømrermester og efterfølgende behandlet med en ældgammel imprægneringsmetode - trætjære, som gør, at korset kan holde mange år. Kristusfiguren er behandlet hos en lokal malermester efter anvisning fra en metalkonservator.

Fra nedtagelsen af det gamle krucifiks til det nye kom op gik der små 5 måneder, hvor kirkegårdspersonalet mange gange måtte berolige de besøgende med, at det kom op igen.

Allehelgensdag den 3. november 2024 blev det nyrenoverede krucifiks genindviet. Indvielsen stod p. Gregor for, og efter bestækning med vevand nævnte han bl.a., at krucifikset ikke kun er et symbol på døden, men også et symbol for os kristne på den opstandne Kristus og dermed et håb for os.

Omkring krucifikset er der begravet flere præster og ordenssøstre, som har været tilknyttet den katolske menighed.

På kirkegården kan man se nogle få gravmonumenter, som stammer fra den tid, hvor menigheden benyttede Sct. Michaelis kirkegård.

Krucifiks indviet første gang 20. marts 1902

Fornyset og renoveret

Genindviet 3. november 2024

Sct. Joseph hospital Fredericia

Lasse Larsen

I 1981 forlod de sidste Sct. Joseph-søstre Fredericia. En epoke på mere end 100 år var slut.

Det var den aktive og karismatiske præst Johs. von Euch, der i 1866 bad Sct. Joseph-søstrene i København om at sende to søstre til Fredericia for at hjælpe med at undervise piger samt børn i pogeskolen (Privat skole som underviste børn op til 9 år). Johs. von Euch havde selv undervist børn i præstegården.

Den 21. juni 1866 ankom tre Sct. Joseph-søstre til banegården, hvor de blev modtaget af kapellan Gorman og folk fra den lille menighed. Udover den lille menighed var der også en del nysgerrige fredericianere, som var spændt på at se de katolske nonner. Sortklædte nonner havde man aldrig set før, og

den første undren blev snart afløst af alm. agtelse, for: *„den Nysgerrighed og Forundring, som Protestanterne, der aldrig før havde set 'sådanne væsener', i begyndelsen viste, blev snart afløst af almindelig Agtelse og den venligste Imødekommenhed.“* Hurtigt begyndte de almindelige borgere at hjælpe de hårdtarbejdende søstre med naturalier og fødevarer, mens myndighederne i starten var mere skeptiske og ovenikøbet havde forsøgt at fjerne børn med politiets hjælp.

Den første priorinde hed Anne Sophie Vassel. Hun var blandt de fire første franske søstre, som ankom til København i 1856.

Udover at søstrene underviste på den lille skole, oprettede de et lille børnehjem for forældreløse børn, og de be-

gyndte med hjemmesygepleje.

I 1879 oprettede de et lille primitivt hospital med plads til 16 senge i den gamle præstegård i Gothersgade.

Det var byens læger, som opfordrede søstrene til at oprette et hospital til erstatning for byens fattighus. Det lille hospital var yderst forfaldent, men blev alligevel fyldt med syge fredericianere.

Hurtigt måtte man erkende, at der var behov for flere sengepladser og bedre vilkår for de syge.

I 1885 købte søstrene nabogrunden til den katolske skole i Sjællandsgade, og den 23. august kunne man med stor festivitas nedlægge grundstenen til et nyt og moderne hospital. Allerede i november 1886 kunne de første patienter tage det nye og efter den tids målestok yderst moderne hospital i brug. Indvielsen af det nye hospital blev foretaget af Johs. von Euch, som på dette tidspunkt var blevet udnævnt til den første biskop i Danmark. Det var den lokale arkitekt Th. Schmidt, der havde tegnet det lille smukke hospital med plads til 35 patienter. Hospitalet havde plads til flere patienter end det kommunale sygehus fra 1882. Prisen for det lille ho-

spital lød på svimlende 80.000 kr., som blev finansieret ved indsamlinger og lån. Der var seks større og otte mindre stuer, og i stueetagen indrettede man boliger og spisesal til søstrene.

Hospitalets første forstanderinde hed søster Marie Péronne. Hun var meget fremsynet, og i 1898 købte man hjørnegrunden ved siden af hospitalet. Huset på hjørnegrunden kaldtes Den Benfeldske Gård, som i en periode blev brugt af søstrene som hvile-og alderdomshjem. Da man skulle bygge det større nye hospital på grunden, rev man den gamle bygning ned og genopførte det i Jernbanegade, hvor det i dag er hovedbygning for Fredericia Museum.

Grundstenen til det nye hospital blev lagt den 23. august 1930. Det nye hospital var tegnet af den lokale arkitekt H. Zachariassen, i en smuk funktionalistisk stil med røde sten og et fladt tag med en kuppel og et stort kors i rustfrit stål. Korset var en gave fra fabrikant Ernst Voss. Kuplen blev indrettet som huskapel for søstrene.

Hospitalet blev indrettet med børneafdeling, fødestue, operationsstue, læge-

værelser og øre-næse-halsafdeling. Den nye udvidelse blev taget i brug i foråret 1932.

Under besættelsen 1940-45 blev hospitalet beslaglagt af den tyske værne-magt til lazaret og tuberkulosehospital og senere i krigen til tyske flygtninge.

Den 21. marts 1945 blev en sorgens dag i Danmark. Ved et angreb mod Shellhuset i København, bombede engelske fly ved en fejl den franske skole (Sct. Joseph-søstre) i København og dræbte 86 børn og 18 voksne. Flere af de dræbte søstre havde været i Fredericia, men også en pige på 14 år fra Fredericia blev dræbt.

Det var først i 1948, at hospitalet blev givet tilbage til søstrene. Hospitalet bar hårdt præg af den tyske beslaglæggelse, og det havde været svært for søstrene i mange år at få det til at være rentabelt. Kommunen havde behov for udvidelse af det kommunale sygehus-væsen og i den forbindelse at overtage Sct. Joseph Hospital og alderdomshjem, og i 1949 overtog kommunen både hospital og alderdomshjem.

De fleste af søstrene fortsatte i en periode deres arbejde, men de fleste flyt-

tede fra byen, og kun få blev tilbage på Sct. Knuds Skole, hvor de sidste forlod byen i 1981.

Det er værd at bemærke, at i den periode, hvor Sct. Joseph-søstrene kom til Danmark for at udfolde deres virke, var det utænkeligt at forestille sig, at kvinder skulle have ledelsen af et hospital, og at de mandlige læger måtte acceptere, at det var kvinder, som tog beslutninger. Men det siger måske noget om den respekt, man havde for Sct. Joseph-søstrene rundt omkring i landet, hvor der var Sct. Joseph hospitaler.

Præster 1663 - 2024

1664 - 73	p. Bernhard Hüge (Frederiksstad Norge)	1715 -	p. Hermanus Heerde
1674 - 78	p. Martin Chierfomont	1716 -	p. Franciscus Breugel
1678 - 80	p. Herman Müller	1719 -	p. Johannes Weddemann
1680 - 82	p. Gerhard Weininck (På besøg fra Frederikstad)	1720 -	p. Martinus Puriselli
1682 - 83	p. Stanislaus Fölkers	1722 -	p. Josephus Geisberg
1683 -	p. Franz Aquilanus	1726 -	p. Henricus Bruns
	p. Laurentius Baer	1729 -	p. Adolphus Wienandt
	p. Arnoldus Loismann	1730 -	p. Adamus Stoltens
1691 -	p. Conradus Weisz	1732 - 35	p. Franciscus Mansteden
1694 -	p. Cornelius Barring	1735 -	p. Werner Schelwer
1700	p. Jacobus de Bont	1735 -	p. Johannes Eltzer
1705 -	p. Ignatius Wedich	1740 -	p. Augustinus Bremendahl
1710 -	p. Andreas Falckenberg	1740 -	p. Ignatius Rymsdyck
1711 -	p. Andreas Schallenberg	1743 -	p. Theodorus Haackmann
1712 -	p. Johannes Helling	1752 -	p. Franciscus Röhrich
1713 -	p. Nicolaus Simonis	1752 -	p. Meinolphus Stelten
		1756 -	p. Mathias Groos

1758 -	p. Joachim Franz Wewer	1932 - 35	p. Jacob Baden Olrik
1760 -	p. Johannes Hooch	1935 - 40	p. Bernhard Jensen
1767 -	p. Johannes Hölscher	1940 - 44	p. Jacob Christian Frederik Hjort
1773 -	p. Werner Damen	1944 - 47	p. Casimir Dionysius Jaworski
1795 -	p. Johannes Weich	1947 - 51	p. Fridolin Grobetz
	p. Franciscus Heerding	1951- 71	p. W. Diekmann
	p. J. Twieling	1971 - 83	p. Palle Burla
	p. Høppink	1984 - 85	p. H. Kerkhofs O.Præm.
	p. Wildbrenning	1985 - 86	Diakon Christian Gabrielsen
	p. Weiking	1986 - 87	p. Lars Messerschmidt
	p. Schüssen	1987 - 90	p. Duc Thanh Tran (Dominique)
	p. Johannes Brachtesende	1990 - 91	p. Jan Ophoff O.Præm.
1807 - 09	p. Albachten	1991 - 00	p. Raymond Minnaert O.Præm.
1808 - 20	p. Massen	2000 - 03	p. Michal Bienkowski
1820 - 43	p. Haas	2003 - 12	p. Thomas Birkheuser
1843 - 60	p. Meyer	2012 - 14	p. Ambroziu Anghelus
1860 - 64	Dr. Coppenrath	2014 - 21	p. Jan Ophoff O.Præm.
1864 - 84	p. Johs. v. Euch	2021 -	p. Gregor Pahl O.Præm.
1884 - 06	p. Ferdinand Heiden		
1906 - 24	p. P. Schreiber		
1924 - 32	p. Johs. Frederiksen		
1931 - 32	kapellan Johs. Josephus Maria Cornelis van Rijckevorsell		

Kilder

Eduard A. Nissen:

Den katolske menighed I Fredericia 1674 – 1962 - Vejle Amts Aarbog 1962

Thomas Maria Melchior: Søstre for livet 2024

Torben Vesterlund Jensen:

Sct. Knuds Menighed og Sct. Knuds Skoles historie 2007

Katolsk Forum 1969 nr. 8

Katolsk Forum 1974 nr. 16

Fredericia Avis 11. juni 1934

Kirkegårdene i Fredericia Provsti - Museerne i Fredericia 2008

Danske kirker Vol. XVII – Vejle Amt - Nationalmuseet 2006

Billeder

Side 11 Dokument om Fredericias privilegierP 1674 - Museum Fredericia

Side 25 Påskenat – Lasse Larsen

Side 35 Pastor Burla hilser på dronning Margrethe – Peter Honeré

Side 37 Legemsfest procession – Lokalhistoriske Arkiv Fredericia

Side 40 Der males – Kirsten Hansen

Side 43 Gravsten – Lasse Larsen

Side 44 Krucifik på kirkegården – Lasse Larsen

Side 52 Kong Christian 5 - Museum Fredericia

Sct. Knuds menighed, Fredericia 2024

**Kong Christian 5. gav
Den Religiøse
Fristad Fredericia**

Der må ikke prædikes på dansk

Menigheden må ikke missionere, kun vokse gennem indvandring

Det er ikke tilladt at konvertere til den katolske tro

Blandede ægteskaber tilladt, men evt. børn skal opdrages lutheransk

Lutheranere må ikke overvære en katolsk messe

Der må ikke ringes med klokker